

Fokken met biologische stieren

Robuuste koeien. Dat staat bovenaan het wensenlijstje van veel biologische melkveehouders. Veel melkveehouders kruisen daarom hun koeien met 'ouderwetse' rassen. De Themawerkgroep Fokkerij van het bedrijfsnetwerk biologische melkveehouderij probeert daarnaast een eigen biologische KI-programma te ontwikkelen.

De Themawerkgroep Fokkerij werkt aan de opzet van een biologisch KI-programma. Daarmee willen de veehouders het aanbod van biologisch uitgangsmateriaal vergroten. Er zijn op dit moment wel boeren die hun eigen stier aanhouden maar voor de meeste veehouders is dat te lastig. Een stier kan

gevaarlijk zijn en niet voor elke boer is fokkerij een liefhebberij. Gevolg is dat bijna altijd gangbare stieren de basis zijn voor de veestapel. Zonde, vinden de deelnemers van de Themawerkgroep. Melkveehouder Anne Koekkoek: "Op die manier ben je eigenlijk bezig het je koeien moeilijk te

maken. De stieren zijn afkomstig van dieren die gefokt zijn om met veel krachtvoer en antibiotica te presteren. Een biologische stier is beter aangepast aan de omstandigheden op een biologisch bedrijf."

Kleine sector

Punt is wel dat de basis voor een biologische fokprogramma vrij klein is. Er zijn slechts 20.000 biologische melkkoeien en ook nog eens veel verschillende rassen en kruisingen. Dat betekent, naast gevaar voor inteelt, ook hoge kosten. Om de kosten laag te houden kun je elk jaar veel jonge stieren inzetten, deze testen op de hele populatie en dan uit de nakomelingen van de beste stieren weer nieuwe stieren fokken. Dit is het zogenaamde 'young bull' systeem. Per stier hoeft dan maar een kleine hoeveelheid sperma te worden ingevroren van bijvoorbeeld 1.000 of 2.000 doses. Een netwerk van biologische melkveehouders zet momenteel een dergelijk systeem op. Het fokdoel is vooral gericht op levensproductie en goede gebruikkenmerken.

Op basis van vertrouwen

De initiatiefnemers van biologische KI zoeken veehouders die geschikte stieren willen aanhouden. Uiteraard zijn er selectiecriteria (zie kader), maar de basis is vertrouwen, geeft Koekkoek aan. "Als je zelf een stier zou aanhouden van een bepaalde koe, dan kun je ervan uitgaan dat het een goede stier is." Zo wil Koekkoek met zijn collega's een lijst opstellen van stieren en potentiële stiermoeders. Hiermee willen ze

de boer op: polsen of er voldoende interesse voor is. Is dat het geval, dan kan het sperma worden ingevroren en verkocht.

Stierenlijst

Op dit moment zijn er zo'n acht stieren beschikbaar. Twee biologische boeren met Fries-Hollandse koeien leveren al aan een KI-vereniging. Daarnaast heeft een aantal veehouders van de themagroep stieren die aan de criteria voldoen. Het gaat om Holsteinstieren en Holstein-Blaarkop. Bovendien heeft KI Kampen laten weten interesse te hebben in een biologische stierenlijst. Koekkoek ziet het al helemaal voor zich. Als veel boeren de stieren gaan gebruiken komen vanzelf zoveel dochters aan de melk dat het mogelijk is een eigen index samen te stellen. "En wie weet willen dan ook gangbare boeren onze stieren inzetten." Voorlopig is Koekkoek tevreden als de KI van de grond komt en de veehouders die de stieren leveren uit de kosten zijn.

Profiel potentiële stiermoeder

- Duidelijke hoge levensproductie in moederlijn (Voor HF bijvoorbeeld: Moeder + moedersmoeder + grootmoeder samen meer dan 150.000 kg melk)
- Robuust (weinig kwetsbaar voor milieuschommelingen)
- Vet- en eiwitpercentage duidelijk hoger dan stalgemiddelde
- Eiwitpercentage hoger dan 3,20% en maximaal 0.8% verschil tussen vet en eiwitpercentage
- Exterieur: type, uier en benen hoger dan of gelijk aan 84, Exterieur totaal hoger dan of gelijk aan 85
- Tussenkalf tijd minder dan of gelijk aan 380 dagen
- Minstens drie keer normaal gekalafd
- Geen belangrijke gebruiksproblemen
- Geen fysiologische problemen (melkziekte, slepende melkziekte)
- Geen hoog celgetal of mastitis
- Triple A code gewenst

Anne Koekkoek: Fokken op hoge levensproductie

Zijn oudste koe is 14 jaar, de volgende 13 jaar. Anne Koekkoek hoopt dat ze nog een aantal jaren meegaan. Dit past precies in zijn filosofie: fokken op levensproductie. Al toen Koekkoek 20 jaar was, dacht hij er zo over. Hij kreeg een boek in handen over Holsteins met daarin foto's van twee koeien die al 20 jaar waren. De ene met een productie van 200.000 liter en lage gehalten, de ander van 182.000 liter en hoge gehalten. 'Prachtige koeien', voegt hij er nog aan toe. Die koe van 182.000

heeft uiteindelijk 193.300 gegeven. Ze heeft in haar afstamming via zowel vaders- als moederskant zeer hoge levensproducties, een aantal generaties lang. "Dan zie je toch dat het geen toevalstreffer is, maar genetisch bepaald." Hij hoorde in die tijd van de bedrijfsleider op een Duits proefbedrijf. Die was in zijn jeugd in Canada geweest en was daar onder de indruk geraakt van de vele oude koeien die het goed deden en een goede uiergezondheid hadden. "Bedenk wel, ze kregen geen krachtvoer, maar naast gras en hooi wel graan." Hij haalde drie koe-

families uit Amerika, families met zeer oude koeien en fokte daarmee verder. Dat in een tijd dat in Nederland gefokt werd met koeien die op jonge leeftijd de meeste melk gaven. De neveneffecten waren minder belangrijk. De dieren gaven al hun energie aan de melk en kregen vervolgens problemen met klauwen en uiers en waren maar heel moeilijk drachtig te krijgen.

Probleemloze koe

Koekkoek vond dat maar niets. Hij wilde wel fokken met Holsteins, dat ras was hij nu eenmaal gewend. Maar het moesten gezonde koeien zijn met weinig problemen. En dat kreeg hij alleen, dacht hij, met nakomelingen van koeien met een hoge levensproductie. "Dan heb je koeien met

topgenen. Want ze kunnen nooit zo oud worden als ze niet goed gezond zijn." Hij had het geluk dat de Duitse bedrijfsleider door was gegaan met een van de twee oude koeien waar Koekkoek op jonge leeftijd al voor was gevallen. Hij ging bellen en kon sperma krijgen van haar kleinzonen. "Ik had een ontzettende meevaller: de koeien werden hartstikke goed drachtig. Probleem was dat ze hele lage gehalten gaven." Koekkoek zit er niet zo heel erg mee. Hij kruiste vervolgens met Brown Swiss en de gehalten gingen weer omhoog.

Koekkoekresistent

Op dit moment zet Koekkoek Holsteins, Zweeds roodbont, Flekvieh en Brown Swiss in. "Die rassen selecteren al meer dan

veertig jaar op zaken als uiergezondheid en vruchtbaarheid. Ook hebben ze een prima bespiering en hoge gehalten." Maar hij neemt alleen stieren waarvan de moeders 100.000 liter of meer hebben gegeven. Zo nu en dan houdt de melkveehouder een eigen stier aan van zijn oudste koeien en vriest het sperma zelf in. "Die koeien zijn Koekkoekresistent. Alle fouten die ik maak, hebben ze overleefd. Bijvoorbeeld dat ze niet altijd het goede rantsoen krijgen omdat de kwaliteit een keertje minder is. Of dat ze een dag te lang op een perceel hebben gelopen." Zelf heeft hij nog geen koeien met 100.000 liter. Maar dat komt vanzelf. De 14-jarige heeft 75.000 liter geproduceerd en kan nog flink wat jaren mee, schat de veehouder.

Ben van Tilburg: Hoge gemiddelde leeftijd

Sobere koeien, wil Ben van Tilburg, melkveehouder in Hornhuizen. Koeien die goed ruwvoer opnemen, een goed beenwerk en uiergezondheid hebben en een hoog eiwitpercentage. "We willen een goede kwaliteit melk leveren met weinig problemen." Daar is zijn hele fokkerij op gericht. Van Tilburg kiest stieren van koeien die minimaal 70.000 tot 80.000 kg hebben gegeven. Op de helft van zijn koeien zet hij eigen stieren in. Op de andere helft kruist hij op het moment blaarkop in. "Die kunnen veel gras opnemen en hebben weinig krachtvoer nodig." Ze geven misschien iets minder melk, maar hebben wel wat vlees. Dan levert het ook nog iets op bij de slager. Van Tilburg zet bewust in op kruisingen van Holstein en Blaarkop omdat die het iets beter doen dan gemiddeld. Ze geven een goede combinatie van kracht en productie. Nadeel is uiteraard dat de nakomelingen van kruisingen het niet allemaal even goed doen. Maar daar zit de fokker niet mee. Hij heeft voldoende nakomelingen om alleen de goede aan te kunnen houden. De werkwijze werpt zijn vruchten af.

De gemiddelde leeftijd van de koeien is zes jaar en hij gaat ervan uit dat dit de komende tien jaar nog met twee jaar toeneemt. Zeven koeien hebben 100.000 kg gehaald, waarvan er nu nog drie leven. Hij heeft er ook oudjes tussenlopen, de oudste is 17 jaar, van vader Tops. Daarom vindt hij het helemaal niet erg als een koe de eerste jaren niet zoveel melk levert,

zoals dat het geval was met de oudste. Die koe begon heel rustig, maar geeft nu nog steeds goed melk. Gemiddeld geven de koeien 7800 kg, met 4% vet en 3,43% eiwit. Het zou meer kunnen zijn, maar dat daar werkt de melkveehouder bewust niet aan. Als hij niet het uiterste van de koe vraagt, zal ze langer meegaan, is zijn filosofie.

Meer weten?

Bent u geïnteresseerd in meer informatie over fokken met biologische stieren? Wytze Nauta kan u meer vertellen over deelname aan de themagroep. Informatie uit het biologisch onderzoek op het gebied van biologische fokkerij vindt u op www.biokennis.nl.

Meer informatie

- contactpersonen

Maarten Vrolijk, ASG van Wageningen UR
t 0320 293 404 e maarten.vrolijk@wur.nl
Wytze Nauta, Louis Bolk Instituut
t 0343 523 860 e w.nauta@louisbolk.nl
i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek

- Gezondheidseffecten biologische zuivel
- Echt Overijssel!
- Voeding biologisch melkvee
- 100% biologische input – mestbenutting
- Biofokkerij, biologische landschapskoe
- Familiekudde
- Weerstand van melkvee
- Natuurlijk gezond
- Biogeit
- Bioschaap

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland (www.bioconnect.nl). Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Mail vragen en/of opmerkingen over het onderzoek voor biologische landbouw en voeding aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling

Wageningen UR en Louis Bolk Instituut

- tekst

Leonore Noorduyn, de Schrijfster, Bennekom

- fotografie

Fotostudio Alain Baars

- eindredactie en vormgeving

Communication Services, Wageningen UR

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

t 0317 486 370 e h.vankeulen@wur.nl

